

ототожнення буття і мислення, так утверджується так званий панлогізм Г. В. Ф. Гегеля. Цікавим моментом при цьому є саме тлумачення Гегелем проблеми тотожності. Філософ вважав онтологізацію логіки виправданою лише в її спекулятивному сенсі, але не в розсудковому виді. Синтетична природа тотожності, опосередкованість у тотожності це те чим оперує мислення після класичної філософії. Синтетична природа тотожності вже у Гегеля полягає у ототожненні одного і різного. Синтетична природа тотожності буття і мислення привела Гегеля до висновку про тотожність онтології та гносеології, причому домінуючу роль в цій тотожності відіграла саме гносеологія. Тому онтологічний поворот в сучасній європейській філософії (Гайдегер, Лукач та ін.) є виправданим.

Отож, тотожність гносеології не виразить по суті тотожності гносеології і онтології як, до речі, і тотожність онтології, що детермінує сучасну думку. Сучасний онтологічний поворот у західній філософській традиції якраз розкриває тотожність у її опосередкованості. Це виявляється через тотожність буття і людини. Але онтологічний поворот не виходить за рамки розуміння тотожності сформоване класичною філософією. В розумінні тотожності відбувалась підміна тотожності гносеології і онтології самототожністю гносеології. Тому онтологічно – гносеологічна тотожність є формою розвитку мислення, його еволюцією у позитивному сенсі. Адже людство розвивається лише тоді коли розвивається мислення. Мислення вирізняє людину з природи, змінює при цьому саму природу і мислення. Реальна дійсність, що є симбіозом краси, добра та істини має відповідати таким формам котрі будуть онтологічно виправдані і гносеологічно обґрунтовані. Це саме і є форми де здійснюється онтологічно – гносеологічна тотожність. Де відбувається поєднання закономірності і принципу. Онтологічний вимір буття, що притаманний лише філософському усвідомленню, дає нам певний зріз цінностей.

Оверченко А.І.,

кандидат психологічних наук, викладач
кафедри психології та педагогіки
ІНІПП НАВС

ПРАВОВА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК ЗНИЖЕННЯ РІВНЯ ПІДЛІТКОВОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

На сучасному етапі існування і розвитку суспільства спостерігається зниження вікового цензу осіб, які скоюють злочини: проблема вчинення суспільно небезпечних діянь дітьми у віці до

досягнення віку кримінальної відповідальності все більше загострюється. Одним із вагомих чинників становлення у людини правомірної поведінки виступає правова соціалізація.

Правова соціалізація полягає у засвоєнні особою суспільної й особистої цінності права, тих явищ, які охороняються правом, в оволодінні правомірними способами діяльності, спілкування, у формуванні почуття правової відповідальності. Метою правової соціалізації є забезпечення правослухняної поведінки особистості як у звичайних, так і в нетипових, екстремальних ситуаціях. Вона розглядається як взаємодія особистості і суспільства в формах: 1) соціальної адаптації; 2) виховання; 3) навчання.

Соціальна адаптація являє собою конкретно-практичний процес включення особистості в систему соціальних структур суспільства, що включає в себе: соціальне визнання людини іншими індивідами, створення сім'ї, набуття соціального статусу, прав та обов'язків громадянина. При цьому, правове навчання і виховання формують, передусім, морально-правові цінності, правові уявлення та ідеали особистості, які регулюють її ставлення до суспільства та держави.

У процесі правової соціалізації індивід не залишається пасивним суб'єктом. Оскільки правова соціалізація полягає у сприйнятті індивідом правових норм і цінностей, засвоєнні ним досвіду правовідносин, людина діє як активний суб'єкт. В той же час вона включає в себе передачу соціального досвіду від суспільства до особистості. Тут суб'єктом, навпаки, являється суспільство й у відношенні до нього індивіда на перше місце виступає пасивне сприйняття. Соціальна адаптація в процесі правової соціалізації виступає провідною, субстанційною формою соціалізації і є показником результату правового навчання і виховання людини. Тобто, правильно оцінити особливості виховання і навчання особистості в процесі правової соціалізації можна лише з урахуванням її діяльності по адаптації і трансформації навколишнього соціального середовища.

Правова починається з перших років життя і закінчується періодом громадської зрілості людини, хоча, зрозуміло, повноваження, права й обов'язки, набуті нею, не говорять про те, що процес соціалізації цілком завершений, по деяких аспектах він продовжується все життя. На початковому етапі соціалізації (з народження до вступу до школи) соціальний досвід засвоюється дитиною некритично, за рахунок копіювання та наслідування поведінки дорослих. Дитина поступово засвоює стандарти нормативно-оціночної поведінки, отримує перші юридичні уявлення з казок, відтворює та трансформує їх в рольових іграх,

поступово формує хоч і примітивну, дитячу, але власну картину правового життя.

Під час навчання у школі морально-правові ціннісні орієнтації персоніфікуються вже не тільки в постах батьків, родичів, вчителів, але й друзів у групах неформального спілкування. Ступінь засвоєння правових норм, установок, зразків поведінки при цьому суттєво залежить від ставлення дитини до батьків, родичів чи вчителів, які виступають носіями певних соціальних цінностей і норм права. Якщо до цих осіб сформоване позитивне емоційне ставлення, то дитина за допомогою механізмів наслідування і навіювання засвоює ті морально-правові цінності, якими вони керуються в своєму житті. Якщо ж ставлення до цих осіб є негативним, то вона не буде визнавати не лише їх, але й систему морально-правових цінностей, носіями яких вони є. Відбувається переорієнтація на інших людей, що можуть бути носіями деформованої системи цінностей.

Соціалізація дорослої людини відбувається також у трудовому колективі. Поведінка людини у таких групах залежить від розуміння нею своєї соціальної ролі і регламентується системою чинних соціальних норм і системою соціальних заходів впливу.

Суспільство впливає на особистість через інститути та механізми соціалізації. Інститути соціалізації – це конкретні групи, у яких людина долучається до системи норм, цінностей і соціальних зв'язків: сім'я, дитячий садок, молодіжне угруповання, школа, університет, підприємство, армія, церква, ЗМІ тощо.

Під механізмами правової соціалізації слід розуміти взаємодію всіх внутрішніх та зовнішніх чинників, які забезпечують процес становлення особистості і набуття нею необхідних знань, умінь та навичок, перехід зовнішніх впливів соціального оточення у внутрішні регулятори поведінки індивіда. На даний час у науці немає систематичного аналізу та чіткої класифікації соціально-психологічних механізмів соціалізації. Проте, можна виділити наступні. За ознакою «організованість – неорганізованість» соціально-психологічні механізми поділяються на цілеспрямовані (до них належать навчання, виховання, інструктаж тощо) та стихійні впливи (наслідування, ідентифікація, престиж, авторитет, вплив лідерів тощо). Друга група механізмів переважно базується на ефекті довіри до людини, що здійснює вплив, заниженій самокритичності, підвищеній сугестії індивіда тощо. За ознакою «усвідомлювання – неусвідомлювання» виокремлюють усвідомлювані (переконання, вплив авторитету та ін.) і неусвідомлювані механізми соціалізації (вони виражаються через такі явища, як наслідування, навіювання, психологічне зараження). Виділяються також такі механізми правової соціалізації, як:

засвоєння певних зразків, способів поведінки та діяльності в правовій сфері; передача досвіду та вироблення людиною власної системи значень; асоціативне об'єднання у свідомості різних уявлень і понять, що стосуються правової дійсності.

В результаті правової соціалізації у особистості має сформуватися високий рівень правової свідомості, яка включає в себе адекватні, повні, усвідомлені знання про явища правової дійсності, стійке та дієве позитивне ставлення до них та стійкі переконання людини діяти згідно вимог закону. Це, в свою чергу, забезпечить становлення правомірної поведінки особистості.

Осадько О.Ю.,

кандидат психологічних наук, доцент
старший науковий співробітник
лабораторії психології політико-правових
відносин ІСПП НАПН України

ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ СУБ'ЄКТИВНОЇ ЛЕГІТИМАЦІЇ ОСОБИСТІСТЮ ПРАВОВИХ НОРМ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Право народжується із потреби суспільства оптимізувати соціальні комунікації, врегулювати ймовірні конфлікти, створити умови для особистісного розвитку громадян, їхнього біо-психо-соціального благополуччя (Т.Парсонс, К. Олівекрон, В. Лунстедт А. Росс). В міру ускладнення системи соціальних комунікацій, функцію законодавчого закріплення і силового забезпечення правопорядку перебирає на себе держава, структурам якої народ делегує ці повноміччя. За самого ідеального стану державної системи забезпечення правопорядку, її діяльність не буде успішною, якщо основні правові норми соціальної взаємодії не будуть суб'єктивно легітимовані (інтерналізовані, привласнені, прийняті) абсолютною більшістю населення країни.

Суб'єктивна легітимация визначається у більшості досліджень як психологічний механізм інтерналізації людиною правових норм (К.Гавриловська, Н Крейдун, О. Омельчук). В процесі особистісної легітимации певні соціальні правила набувають особистісної значущості для людини, перестають бути лише зовнішніми (екстринсивними) регуляторами поведінки, а стають – внутрішньо-смысловими (інтринсивними) чинниками організації соціальних взаємодій (Л. Виготський, Перлз, С.Тищенко).